Henry Habibe over de poetische nalatenschap van Luis H. Daal

"Dat ben ik, dat is mijn wezen"

Door Wim Rutgers

Toen Henry Habibe aan het einde van de jaren zestig zijn tijdschrift *Watapana* startte, was daarin - getuige de inhoud - een van de belangrijke doelstellingen een beschrijving te geven van de Antilliaanse literatuur, met name die in het Papiamento.

Zo verschenen er artikelen over de letterkunde in de Nederlandse Antillen van de hand van Jules de Palm, en schreef Henry Habibe zelf over het werk van Pierre Lauffer en Luis H. Daal. Hij deed dat in het Nederlands om op die wijze ook degene die in die tijd onvoldoende Papiamento kende met het werk van de belangrijkste schrijvers in de nationale taal bekend te maken.

Na een kleine dertig jaar en vele publikaties in het Papiamento heeft Henry Habibe dat doel van weleer opnieuw en grondiger ter hand genomen, waarvan diverse spreekbeurten en twee boeken getuigen. Zo verscheen in 1994 een uitvoerige analyse van het poëtische werk van Pierre Lauffer in de uitgave *Un herida bida ta, een verkenning van het poëtisch oeuvre van Pierre Lauffer,* weliswaar met een Papiamentse hoofdtitel, maar overigens geheel Nederlandstalig. Eind 1997 verscheen een tweede uitgave met een verkenning van het poëtische oeuvre van Luis Daal, nu geheel onder Nederlandse vlag, *De spirituele opgang van een Curaçaose dichter*. In drie hoofdstukken en 170 pagina's analyseert en interpreteert Henry Habibe, na een korte beschrijving van Daal's leven, thematiek en beeldspraak van de dichter, die hij met de titel in zijn meest bondige vorm samenvat als een spirituele opgang. In zijn 'nawoord' schrijft Habibe dat naast de liefde voor zijn eiland Curaçao, de vraag 'wie ben ik' nagenoeg even centraal stond voor de dichter Daal: T'esei mi ta: t'esei tá mi berdat / pará den wowo skur di un tempestat. [Dat ben ik; dat is mijn wezen, staande in het donkere oog van een storm.] Luis Daal die in april vorig jaar overleed, heeft het gepubliceerde resultaat van Habibes studie niet meer mogen zien; hij was er wegens correspondentie en gesprekken wel van op de hoogte.

Enkele trefwoorden die je in verband met leven en werk van Luis Daal (1919-1997) kunt hanteren zijn journalistiek, Papiamento, schrijverschap, Otrabanda en het eigen ik. Nadat hij in 1950 zijn hoofdredacteurschap van *La Prensa* opgaf voor een verblijf in Spanje waar hij aanvankelijk studeerde en vervolgens Neerlandistiek en cultuurgeschiedenis doceerde aan de Universiteit van Madrid, vertrok Daal in 1968 naar Nederland waar hij uiteindelijk tot aan zijn pensionering hoofd van de afdeling Culturele Zaken van het Antillenhuis was.

Luis Daal begon zijn literaire uitgaven in het Spaans, maar is vooral bekend wegens een drietal Papiamentstalige dichtbundels in de jaren zestig en zeventig die nog in 1995 gevolgd werden door het onbetekenende bundeltje *Plenitut*. Dat lijkt niet al te veel, maar naast de bundels was er veel los werk. Maritza Eustatia's bibliografie die ter gelegenheid van de uitreiking van de 'chapi di plata' in 1984 verscheen, beslaat al meer dan tien pagina's.

Collega-schrijver Pierre Lauffer typeerde Luis Daal ooit als 'koning der metaforen', Cola Debrot en anderen noemden Daal een romanticus, Fred de Haas zag het mystieke element in de gedichten, waar ook Henry Habibe oog voor heeft. De laatste bespreekt leven en werk van Luis Daal vanuit de centrale vraag 'Wát zegt het gedicht mij en hóe wordt het gezegd'? Hij onderkent vervolgens een vijftal thema's, te weten liefde voor de natuur en het vaderland, heimwee, overtuiging en spiritualiteit waarop het allemaal uitloopt als hét centrale gegeven.

De eerste drie thema's lijken voor zich te spreken. Onder het op zichzelf nogal vage begrip 'overtuiging' verstaat Habibe het strijdvaardige antwoord op de vraag 'wie ben ik', die Daal zich in zijn poëzie veelvuldig stelde. In het thema spiritualiteit onderscheidt Habibe de elementen 'worsteling' en 'triomf'. Terwijl Pierre Lauffer op melancholieke wijze leed aan het leven, was Luis Daal allereerst een overtuigd strijder.

In het tweede deel van zijn studie loopt Habibe hetzelfde thematische kwintet nog eens langs om nu vooral op beeldspraak en stijlverschijnselen te letten. In nagenoeg tien pagina's nawoord worden de bevindingen van vorm en inhoud tenslotte samengevat, waarna in vijf bladzijden met een vocabulaire gedemonstreerd wordt hoe Luis Daal zijn poëtische Papiamento met weinig bekende woorden verrijkte.

Luis Daal in zijn geliefde Otrobanda

In de literatuur geloven we al lang niet meer in de enige gezaghebbende allesomvattende en definitieve interpretatie van poëzie of proza. Henry Habibe geeft ons een beeld hoe hij de dichter Luis Daal gelezen heeft. Hij levert daarmee de critici stof tot discussie en zo lang die plaatsvindt léven teksten, ook al is de auteur ervan ons ontvallen.

Er wordt nogal eens gesproken over 'de grote drie' van de Papiamentstalige literatuur - Pierre A. Lauffer, Luis H. Daal en Elis Juliana. Met *Un herida bida ta* en nu *De spirituele opgang van een Curaçaose dichter* heeft Henry Habibe de eerste twee nu besproken. Wie a en b zegt zal dus nu ook nog c moeten zeggen.

Aan het slot van zijn verantwoording spreekt Henry Habibe de wens uit dat zijn werk de weg naar de middelbare scholen mag vinden. Dan zal daar eerst nog wel Daal's streven van tientallen jaren naar meer erkenning van het Papiamento geconcretiseerd moeten worden.

Henry Habibe: De spirituele opgang van een Curaçaose dichter; een verkenning van het poëtisch oeuvre van Luis Daal.
Omslag Wilson García Vormgeving Typografix n.v. Druk Pabo Print 1997 173 pagina's ISBN 99904-0-200-0